

Ministerie van Economische Zaken
Programmadirectie Nucleaire Installaties en
Veiligheid
Aanleverpunt C-Noord3, A17/18
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Analyseren, informeren en activeren



Ketelhuisplein 43, 1054 RD Amsterdam
www.laka.org info@laka.org

Onderwerp: Zienswijze projectplan verkennende
studie radioactief afval, Aanleverpunt C-Noord3, A17/18

Amsterdam, 18 november 2013

Geachte heer/mevrouw,

In deze brief vindt u onze zienswijze met betrekking tot het Projectplan 'Verkennde studie naar de lange termijn beheersopties voor radioactief afval en verbruikte splijtstoffen'.

De termijn voor het indienen van een zienswijze loopt van 11 oktober 2013 tot 21 november 2013

1.1 Algemeen

In het algemeen leest het rapport al richting een favoriete eindoplossing, namelijk het staande beleid: 100 jaar bovengrondse interim-opslag (al gerealiseerd bij de COVRA) en dan geologische eindberging. Dat maakt ook de komende inspraakprocedure tot een farce.

Zonder enige wetenschappelijke onderbouwing wordt gesteld: "Geologische berging is naar de huidige stand van de wetenschap en techniek een oplossing die verzekert dat het afval ook na duizenden jaren buiten de levensruimte (biosfeer) van de mens blijft." (3.2.10)

Dit terwijl de geologische eindberging van laag- en middelradioactief afval in het Duitse Asse, al na enkele decennia dusdanige ernstige problemen oplevert dat er miljarden wordt uitgetrokken om meer dan 120.000 vaten afval uit de mijn te halen.

1.2- In feite blijkt uit deze stellingname dat het in de jaren '70 ingenomen beleid steeds opnieuw uitgevonden wordt. Nu ook weer. En hoewel de favoriete 'host-formatie' (zout) langzaam verschuift (nu zout en klei, met steeds meer nadruk op klei) blijft het eenmaal genomen beleidsvoornemen bijna autistisch onaangetast. Deze vooringenomenheid maakt dat het vertrouwen in dit zoveelste proces niet groot is.

1.3- De keus voor kernenergie het probleem.

Deze hele discussieronde gaat (opnieuw) over opslagmethodes en niet over de productie van radioactief afval. Dat is ook op deze manier echt helemaal losgekoppeld. En (de keus voor) kernenergie wordt er zover mogelijk vandaan gehouden. Let op de volgende opsomming in de kennisgeving:

"Radioactief afval en verbruikte splijtstoffen (hierna: radioactief afval) ontstaan bij verschillende toepassingen, zoals de bereiding en het gebruik van medische radioactieve isotopen, verschillende onderzoekstoepassingen, werkzaamheden in de gas- en olie-industrie en de opwekking van elektriciteit in een kerncentrale."

Dat is misleiding of in elk geval afleiding met voorbedachte rade van het werkelijk discussiepunt.

1.4- Uit een brief van 13 augustus 2013 van de minister van Economische Zaken blijkt dat van het hoogradioactief afval nu bij de COVRA opgeslagen (en waar dus de eindberging voor gezocht

moet worden) 90% afkomstig van is kerncentrales en “de overige 10% is voor het grootste deel afkomstig van de onderzoeksreactor Petten, waar medische isotopen worden geproduceerd.”
<http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/08/13/kamerbrief-over-nationaal-programma-radioactief-afval/kamerbrief-over-nationaal-programma-radioactief-afval.pdf>

1.5 Zelfs dat is al misleidend: want in de reactor van Petten (de HFR zal bedoelt worden) is de productie van medische isotopen een (grote) bijzaak, onderzoek ten behoeve van kernenergie is minstens even belangrijk. Daarbij, juist stichting Laka ijvert al jaren voor de reële mogelijkheid medische isotopen zonder reactoren (en dus zonder langlevend hoogradioactief afval) te produceren.

2.1- Waarde van hele exercitie

In het document staat: *"Het eerste afwegingskader filtert de opties dus op basis van de kennis van nu (wet- en regelgeving en stand van de techniek) en op het uitgangspunt dat de beheeroptie in Nederland kan worden gerealiseerd. Mochten hierop in de toekomst wijzigingen plaatsvinden, moet daar flexibel op in worden gespeeld. Opties die nu niet als realistisch beschouwd worden, kunnen dan alsnog worden onderzocht."*

2.2- Feitelijk betekend dit dat alles anders kan worden en kan de waarde van deze hele exercitie als uiterst gering gezien worden, met name door het tijdsbestek tussen nu en het moment dat overgegaan met worden tot het realiseren van een eindberging, pakweg over 100 jaar (een reden te meer voor punt 4: deze generatie moet het oplossen)

Daarom ook is dit document geen geschikt startpunt voor een inhoudelijke discussie.

3.1- Vermijdbaarheid van afval

Belangrijke afweging (ethisch maar ook praktisch) is de vermijdbaarheid van het afval: is het afval noodzakelijk. Dat is dus al het afval wat vanaf nu nog geproduceerd wordt. Er is een groot verschil tussen bestaand afval en in de toekomst geproduceerd afval. Om heel veel redenen is er geen enkele rechtvaardiging voor het blijven produceren van (hoog-) radioactief afval; alleen al omdat door de overcapaciteit op de elektriciteitsmarkt de kerncentrale onmiddellijk gesloten kan worden.

3.2- Dit is vooral, maar zeker niet alleen, een ethische afweging. Het is ook een praktische afweging: voor welk probleem zoeken we een oplossing? Als de samenstelling en hoeveelheid van het afval voor een eindberging onbekend dan wel onduidelijk is zijn de ijkpunten voor een degelijke afweging onduidelijk. Is er bijvoorbeeld in de toekomst een hogere burnup, wordt dan de interim-opslag langer, of wordt het afval in de eindberging ingekapseld in het voorziene tijdschema, met als onder andere het gevolg van een grotere warmte-productie. Is de voorziene eindberging ook geschikt voor directe opslag van splijtstof in plaats van opwerkingsafval? Is de eindberging berekend op het feit dat verarmd uranium in de verre toekomst (50.000 jaar) door de vervalproducten opeens veel radioactiever wordt en het radioactiefst is na een half miljoen jaar? Al deze verschillende aspecten hebben invloed op fysische processen en dus op de 'host'. Ook hier geldt dus dat een proces voor de keuze van een eindberging feitelijk alleen zinvol is bij bestaand afval.

4.1- Deze generatie moet probleem oplossen

Deze generaties heeft de lusten gehad (als daar al van gesproken kan worden, maar in ieder geval de elektriciteit er van gebruikt), dus moet ook in deze generaties een oplossing gerealiseerd worden. Het is onethisch om pas na de volgende eeuwwisseling over bijvoorbeeld locaties van een eindberging te praten. Dit ondanks dat in de richtlijnen staat dat er "geen onredelijke lasten op de schouders van latere generaties" mogen neerkomen. (2.4)

4.2- Daarom moet er zo snel mogelijk een eindberging gerealiseerd worden. Zoals ook de onmiddellijke ontmanteling van Borssele in de kernenergiewet is geregeld, zal ook geregeld moeten worden dat binnen een korte periode een eindberging gevonden moet zijn. Of dat dan 10 of 20 jaar is kan onderwerp van discussie zijn, maar 100 jaar is ver buiten dat kader.

5.1- Economische argumenten

Het beheersdocument is doordrenkt met economische afwegingen die beheersopties in de weg lopen of bepalen.

De belangrijkste economische afweging is dat door de geringe hoeveelheid afval een snelle realisering van een eindberging te duur is. Het kan niet zo zijn dat (alleen) een economisch argument het onethische doorschuiven van verantwoordelijkheden dicteert.

Dan worden de komende generaties opgezadeld met een onopgelost (en onoplosbaar?) probleem door een onjuiste economische afweging.

6.1- Financiële middelen.

Er moeten vanaf het bergen van het eerst afval voldoende middelen zijn om het afval terug te nemen. Dit is dus inclusief een faciliteit waarin het bovengronds, tijdelijk, opgeslagen en behandeld kan worden.

De producenten van radioactief afval betalen alle kosten van de opslag en de daaruit voortvloeiende kosten. Er moet een wettelijk kader geschapen zijn voor financiering op lange termijn, als bestaande entiteiten (bijvoorbeeld de producenten) niet meer bestaan. Omdat een oplossing niet op lange-termijn geschoven moet worden, moet er in een veel sneller tempo voldoende geld door de producenten van radioactief. (90 % van die kosten zullen moeten komen van de kerncentrales Dodewaard en Borssele. Verder zal ECN/NR een groot deel van de rest van de kosten moeten dragen.

7.1- Nul-alternatief

In de beheersoptie-document wordt gesproken pover een nul-alternatief, waar mee wordt bedoelt de huidige opslag in de HABOG-bunkers bij de COVRA. Maar een nul-alternatief (of nul-optie) zou minimaal moeten zijn dat er vanaf nu geen afval meer wordt geproduceerd. Een nul-alternatief, een optie dus waarin de bestaande situatie beschreven wordt, waarbij die productie niet wordt genoemd is onzuiver.

8.1- Terughaalbaarheid

Stichting Laka neemt het standpunt in dat het zowel onwetenschappelijk als onethisch is om dit afval met deze extreem lange gevaarperiodes, ongezien en ongecontroleerd 'eind te bergen' in geologische formaties.

9.1- Informatie behouden

Informatie over de inventaris van de eindopslag moet langdurig bewaard blijven en toegang tot die gegevens voor iedereen gewaarborgd. Hierover doet het document geen enkele aanbeveling.

10.1- Internationale opslag (in en export)

In de beheersopties-document wordt internationale opslag niet besproken: dit terwijl de discussie en ontwikkelingen steeds meer de kant van samenwerking van landen met een klein kernenergie-programma op gaat. Sterker: in de Richtlijn/2011/70/Euratom wordt die internationale opslag mogelijk gemaakt; binnen de EU, maar ook buiten de EU. Daarom is het vreemd dat dat bij de beheersopties weggelaten wordt.

Wij pleiten ook voor een nationale oplossing maar daarmee moet een verbod op import en export van radioactief afval gepaard gaan. De beheersoptie moet daarom internationale opslag uitsluiten in plaats van niet-bespreken. Een in- en uitvoer verbod moet in wetgeving geankerd zijn.

11.1- Vragen over specifieke punten in het document.

3.2.3: waarom is bij permanente bovengrondse opslag toch nog een ondergrondse berging noodzakelijk?

3.2.4. Waarom is oppervlakteberging alleen geschikt voor kortlevend LMRA?

3.2.10: "Onderzoek naar berging in zout wordt al langere tijd uitgevoerd, in de Verenigde Staten is al een eindberging in zout in gebruik voor militair radioactief afval." Het is een ernstige omissie om daarbij niet te vermelden dat het (in de WIPP) gaat om niet-warmte producerend afval. Een groot verschil waar deze eindberging voor bedoelt wordt.

12- Punten uit de zienswijze Euratom richtlijn

Verder willen we opnieuw onze punten uit de zienswijze over de Richtlijn/2011/70/Euratom (opgestuurd 28 januari 2013) opnemen die ook hier van toepassing zijn.

12.1- Voorwaarden voor dat een discussie kan beginnen.

Voorwaarde die opgenomen moeten worden in een wettelijk kader voordat een discussie over een 'nationaal programma' voor de opslag en eindberging van radioactief afval begint

12.1.1- Er moet wetgeving geformuleerd worden die het onmogelijk maakt radioactief afval te exporteren voor opslag en eindberging buiten de Nederlandse grenzen.

12.1.2- Omdat er -o.a. door de extreem lange periode waarin radioactief afval geïsoleerd van mens en milieu moet worden opgeslagen- geen goede eindberging van radioactief afval mogelijk is, gaat het om het kiezen van de minst slechte 'oplossing'. Een logische voorwaarde is dan dat de productie van dat radioactief afval is gestopt voordat die procedure ingezet kan worden. Dit is niet alleen uit principiële maar ook uit praktische redenen (bijv. voor hoeveel radioactief afval, en met welke samenstelling, zoeken we een oplossing?). Dit moet wettelijk vastgelegd worden.

Mocht in de toekomst beslissingen genomen worden die invloed hebben op de productie van radioactief afval (bijv. nieuw kernenergie-vermogen, dan wel onderzoeksreactoren, of levensduurverlenging van bestaande, zoals de bedrijfsduurverlenging van KCB tot 2033) moet wettelijk vastgelegd zijn dat de discussie en eventuele oplossingen daaruit geformuleerd, gaan over 'bestaand' afval. Dat wil zeggen: precies geformuleerde hoeveelheden en samenstelling gebaseerd op de bestaande hoeveelheden ten tijde van het begin van de discussie.

Een mogelijkheid is dat de overheid bepaalt dat een besluit tot nieuwe kerncentrales (of levensduurverlenging) slechts na een bindend referendum (waar ook voorwaarden –zoals 'level playing field' voor de verschillende groepen- voor geformuleerd moeten worden) genomen zou kunnen worden.

12.2- Voorwaarden waaraan de discussie zelf moet voldoen

Stichting Laka heeft in 2000 een aantal 'randvoorwaarden' geformuleerd waaraan voldaan moet worden voor een discussie over de eindberging van radioactief afval zinvol is. Die kunnen als leidraad dienen voor een dergelijke discussie.

12.2.1- Ethische en maatschappelijke aspecten moeten een volwaardige rol krijgen in de discussie.

- Niemand moet van de discussie uitgesloten worden.
- De verschillende partijen moeten fondsen krijgen om hun standpunten te onderbouwen.
- Er moet een onafhankelijke instantie komen die de discussie organiseert.
- De discussie moet op nul beginnen. Er zijn geen voldongen feiten (behalve dat opslag en eindberging in Nederland dient te gebeuren), zoals de soort ondergrond of zelfs of eindberging ondergronds dan wel bovengronds plaats moet vinden

Kortom, het document is vooringenomen, keuze lijken al gemaakt en slecht onderbouwd. Het zorgt niet voor vertrouwen in (de organisatie van een) discussie en geen basis als vertrekpunt of een discussie over de eindberging van radioactief. Voor de zoveelste keer een valse start voor een degelijke discussie..

13- Ik vertrouw er op dat u onze opmerkingen zult betrekken bij de verdere procedure en ons op de hoogte houdt van verdere stappen,

Hoogachtend,
Stichting Laka,

Dirk Bannink